

КЎРИҚЛАШ ХИЗМАТИНИ ТАРИХИЙ РИВОЖЛАНИШ БОСҚИЧЛАРИ

Рашидов Дилмурод Мамирович

*Ўзбекистон Республикаси Жамоат хавфсизлиги
университети Магистратура тингловчиси, майор*

*Аннотация: Ушбу тезисда Кўриқлаш хизматини тарихий ривожланиш
босқичлари ҳамда уларнинг ҳуқуқий асослари ва вазифалари борасида сўз боради.*

*Калит сўзлар: Кўриқлаш, Кўриқлаш бошқармаси, “Кўриқлаш”
бирлашмаси.*

Мамлакатимизда барча соҳаларда, хусусан, Миллий гвардия тизимини такомиллаштириш борасида ҳам кенг кўламли ишлар амалга оширилмоқда. Бу юртдошларимизнинг тинч ва осойишта ҳаёт кечиришини таъминлашда катта аҳамият касб этмоқда. Миллий гвардиянинг муҳим бўғини саналган Кўриқлаш бош бошқармаси ҳам ушбу ислоҳотлар, ўзгариш ва янгиланишлардан четда қолгани йўқ.

Бимамизки, Ўзбекистон Республикаси Президентининг 2017 йил 4 августдаги Фармонида кўра Ўзбекистон Республикасининг ҳудудий яхлитлиги ва давлат суверенитетини ҳимоя қилиш, фуқароларнинг конституцион ҳуқуқ ва эркинликларини таъминлаш мақсадида Ўзбекистон Республикаси Миллий гвардияси ташкил этилди. Хусусан, мазкур Фармон асосида амалга оширилган ислоҳотлар давомида 2019 йил январь ойида Ўзбекистон Республикаси Ички ишлар вазирлиги Кўриқлаш бош бошқармаси Ички ишлар вазирлиги тасарруфидан чиқарилиб, Миллий гвардия таркибига ўтказилди. Шунингдек, 2020 йил 18 ноябрда “Ўзбекистон Республикаси Миллий гвардияси тўғрисида”ги Қонун имзоланиб Миллий гвардиянинг фаолияти мустақамланди. Ўтган қисқа давр мобайнида Қуролли Кучлар ва ҳуқуқни муҳофаза қилиш органлари орасида муҳим бўғин бўлиб шаклланди ва муносиб ўринга эга бўлди.

Энди эса, кўриқлаш хизматини тарихий ривожланиш босқичларига назар солсак. 1952 йил 29 октябрда КПСС Марказий Қўмитаси ва СССР Вазирлар Советининг “Саноатда, қурилишда ва халқ хўжалигининг бошқа тармоқларида қоровулликдан бўшатирилган ишчилардан фойдаланиш ва уларни ташкил этишни такомиллаштириш чора-тадбирлари тўғрисида” қарори қабул қилинди. Бу эса хусусий кўриқлашни ташкил этишнинг бошланиши бўлди. 1959 йилга келиб кўриқлашнинг бугунги кунда ҳам мавжуд бўлган икки тури – қоровуллик ва ҳарбийлаштирилган турлари юзага келди. Бунда ҳарбийлаштирилган бўлинмалар ўта муҳим объектларни кўриқлаш учун, қоровуллик бўлинмалари эса қолган объектлар ҳимояси учун ташкил этилар эди. Ўтган асрнинг 60-

йиллари бошида кўриқлаш бўлинмалари таркибида шаҳодатланган таркиб саф бўлинмаларини ташкил этиш амалиёти жорий этила бошлади. Ўзбекистонда илк бор шаҳодатланган таркиб кўриқлови Чирчиқ шаҳрида 1964 йилда ташкил этилди ва ўзининг ижобий натижасини берди. Кўриқлаш хизмати 1969 йилдан бошлаб катта ва масъулиятли вазифани – техник воситалар орқали фуқаролар хонадонларини кўриқлашни ўз зиммасига олган. Дастлаб марказлаштирилган кўриқлаш пульти кўриғига Тошкент шаҳрида жойлашган 50 та хонадон олинган. Техник кўриқлаш хизмати ўз фаолиятини Тошкент шаҳридаги 33-АТС негизда 200 рақамга мўлжалланган кўлбола пультадан бошлаган. 1970 йилда Ҳукумат томонидан кўриқлаш хизматида ўз маблағлари ҳисобига марказлаштирилган кўриқлаш пункти ва марказлаштирилган назорат пунктлари қуриш учун рухсат бергандан кейин, техник кўриқлаш тараққиётнинг янги босқичига кўтарилди. “Комета”, “Нева” русумли пульта кенг миқёсда ишлатила бошлади. Кўриқлаш хизматининг милиция саф бўлинмалари илк бора 1964 йилда Тошкент вилоятининг Чирчиқ шаҳрида ташкил этилган. 1991 йилдан саф бўлинмалари таркибига маҳкама милицияси ва йўналиш милицияси лавозимлари киритилди.

Мустақил Ўзбекистон Республикасида Кўриқлаш хизматидаги илк ўзгаришлар 1991 йилнинг ноябр ойида Ички ишлар вазирлиги ҳузурида Республика “Кўриқлаш” бирлашмаси ташкил этилишидан бошланган эди. Бу нафақат кўриқлаш хизматининг таркибий тузилишига ислоҳлар киритди, балки ундаги сифат ўзгаришларининг ҳам дебчаси бўлди. Ўша даврларда хизмат томонидан ҳимояга олинган иншоотларнинг 30 фоизини эркин ёлланган қоровул ва ҳарбийлаштирилган соқчилик кўриғидаги объектлар ташкил этарди.

Бугунги кунда эса, Ўзбекистон Республикаси Миллий гвардияси кўриқлаш хизмати фаолияти билан боғлиқ муносабатлар Ўзбекистон Республикаси Конституцияси, “Ўзбекистон Республикаси Миллий гвардияси тўғрисида”ги Қонуни, “Кўриқлаш фаолияти тўғрисида”ги Қонуни ва соҳага оид бошқа қонун ости ҳужжатлари билан тартибга солинади. Хусусан, Ўзбекистон Республикасининг “Кўриқлаш фаолияти тўғрисида”ги Қонунда белгиланишича, Миллий гвардия кўриқлаш фаолияти соҳасидаги давлат сиёсатини амалга оширади. Ўзбекистон Республикаси Президентининг 2021 йил 20 февраль кундаги “Ўзбекистон Республикаси Миллий гвардияси Кўриқлаш бош бошқармасининг фаолиятини сифат жиҳатидан янги босқичга кўтариш чора-тадбирлари тўғрисида”ги ПҚ-4997-сонли Қарори ҳам тизимнинг янада такомиллашишига, хизмат кўрсатишнинг янги механизмларини амалиётга кенг тадбиқ этишга хизмат қилади. Мазкур Қарорга асосан, Ўзбекистон Республикаси Миллий гвардияси кўриқлаш хизмати Ўзбекистон Республикаси Миллий гвардияси Кўриқлаш бош бошқармаси этиб қайта ташкил этилди. Кўриқлаш бош бошқармасининг асосий вазифалари, ташкилий тузилмаси, унинг низоми,

Қорақалпоғистон Республикаси, вилоятлар ва Тошкент шаҳар кўриқлаш бошқармаларининг намунавий ташкилий тузилмаси, туман (шаҳар) кўриқлаш бўлимларининг намунавий ташкилий тузилмаси ҳамда Кўриқлаш бош бошқармаси ишчи ва хизматчилари меҳнатига ҳақ тўлаш бўйича лавозим тариф разрядларининг рўйхати тасдиқланди.

Шунингдек, қарорга кўра, Кўриқлаш бош бошқармаси мустақил таркибий бўлинма ҳисобланиб, ўз ваколатлари доирасида давлат объектлари, ўта муҳим, тоифаланган ва бошқа объектларни, жисмоний ва юридик шахсларнинг мол-мулкани кўриқлаш бўйича вазифалар ва функцияларни кўрсатилаётган кўриқлаш хизматлари учун тушадиган маблағлар ҳисобига, ўзини ўзи маблағ билан таъминлаш ва мустақил хўжалик юритиш тамойили асосида амалга оширади.

Ўзбекистон Республикаси Вазирлар Маҳкамасининг 2019 йил 21 ноябрдаги 930-сон қарорига асосан, Миллий гвардия кўриқлаш бўлинмалари томонидан жисмоний ва юридик шахслар мулкани, жамиятнинг барқарор ривожланиши учун ижтимоий-иқтисодий аҳамиятга эга бўлган объектларни ишончли кўриқлашни таъминлашда ягона тамойил ва ёндашувларни жорий этиш ҳисобга олинган ҳолда, кўриқлаш фаолиятини янада такомиллаштириш, шунингдек, кўриқлаш хизматларини кўрсатиш сифатини ошириш мақсадида кўриқланадиган объектлар рўйхати белгилаб берилди. Муайян объектни кўриқлашни ташкил этиш тизими (кўриқлаш тури, усули, пост-йўналишлар сони, кўриқлаш вақти, ички, кириб-чиқиш рухсатнома режими, видео-кузатув, сигнализация ва бошқа муҳандислик-техник кўриқлаш воситалари билан жиҳозланиши) томонларнинг вакиллари иштирокида бевосита жойига чиқиб, мазкур объектнинг техник воситалар билан жиҳозланганлиги, унинг фаолияти тури ва ўзига хос томонларини ҳисобга олган ҳолда белгиланади. Объектларни улар тегишли бўлган ташкилотнинг идоравий мансуб кўриқлаш хизмати билан биргаликда ушбу ташкилот аҳамиятига қараб кўриқлашга рухсат этилади. Бунда кўрсатиб ўтилган объектларда ўрнатилган техник кўриқлаш воситалари ва тизимлари Ўзбекистон Республикаси Миллий гвардияси Кўриқлаш бош бошқармасининг бўлинмалари томонидан назорат қилинади. Бу эса кўриқлаш тизимини такомиллаштиришда, кўриқлашнинг моддий техник базасини кенгайтиришга бўлган масъулиятини оширади.

Хулоса қилиб айтганда, бугунги кунда Ўзбекистон Республикаси Миллий гвардияси Кўриқлаш бўлинмаларида хизмат кўрсатишнинг энг тараққий этган, иқтисодий жиҳатдан қулай шакллари юзага келди ва ҳаётга тадбиқ этилди; янада тезкор, ҳаракатчан, объект ва хонадонлар кўриғи, хавфсизлиги, мудофаасини таъминлаш борасида ўз олдига қўйилган тезкор вазифаларни тўлиқ бажара оладиган бўлинмалар шакллантирилди; фаолиятга илғор, замонавий

сигнализация ва техника воситалари жорий этилмоқда. Муҳими, қўриқлаш фаолиятининг ташкилий-ҳуқуқий асослари яратилди ва мунтазам равишда такомиллаштириб борилмоқда.

Фойдаланилган адабиётлар:

1. Ўзбекистон Республикаси Президентининг “Ўзбекистон Республикаси Миллий гвардияси Қўриқлаш бош бошқармасининг фаолиятини сифат жиҳатидан янги босқичга кўтариш чора-тадбирлари тўғрисида”ги Қарори, 20.02.2021й. ПҚ-4997сон.
2. Ўзбекистон Республикасининг “Ўзбекистон Республикаси Миллий гвардияси тўғрисида”ги қонуни.
3. Ўзбекистон Республикасининг “Қўриқлаш фаолияти тўғрисида”ги қонуни.
4. Ўзбекистон Республикаси Вазирлар Маҳкамасининг 2019 йил 21 ноябрдаги 930-сон қарори.
5. Пресс-служба ЦООВОГВ МВД России, “История вневедомственной охраны” 2007.

Электрон манбалар:

1. <https://lex.uz>
2. <https://ngoxrana.uz>
3. <https://petrovka-38.com/>
4. <https://www.gazeta.uz/uz/2021/02/23/milliy-gvardiya/>
5. <https://www.milliygvardiya.uz/uz/menu/istoricheskie-svedeniya>